

Received/ Makale Geliş 14.06.2023
Published / Yayınlanma 31.07.2023
Volume/ Cilt (Issue/ Sayı) 7 (32)
ss / pp 643-654

10.5281/zenodo.8201177
Araştırma Makalesi
ISSN: 2687-5640
pejoss.editor@gmail.com

Dr. Emine Kokaçaya DUVAN
<https://orcid.org/0000-0002-9180-9651>

Prof. Dr. Müge KANTAR DAVRAN
<https://orcid.org/0000-0003-4780-1043>
Çukurova Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Adana / TÜRKİYE

Kırsal Alanda Yaşlılık: Osmaniye İli Kadirli İlçesi Örneği¹

Old Age in Rural Area: The Case of Kadirli District of Osmaniye

ÖZET

Günümüzde, bilimsel ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak yaşam koşullarının değişmesiyle Dünya’da ve Türkiye’de insanların yaşam süresi uzamış, yaşlı nüfus sayısal ve oransal olarak artmıştır. Demografik dönüşüm sürecinde, ülkemizde de kırdan kente göç sonucu hızlı bir kentleşme sürecine girilmiş ve bu nüfus hareketleri, aile yapısını değiştirirken kır veya kentte yaşayan yaşlıların rol ve statüsünü de değiştirmiştir. Ancak kırsal yaşlılığı, özellikle tarımsal faaliyetler açısından, konu alan çalışmalar yok denecek kadar azdır. Bu nedenle çalışmada, Kadirli ilçesi örneğinde, kırsal alanda yoğunlaşan yaşlıların fiziksel çevre, sağlık ve yaşam kalitesi odaklı mevcut durumları ve sorunlarının yanı sıra tarımsal faaliyetler açısından da mevcut durumlarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Araştırma verileri, nicel ve nitel veri toplama tekniği birlikte kullanılarak derlenmiş; 65 ve üzeri yaştaki toplam 700 kişiyle bireysel görüşme yapılmıştır. Araştırma sonucunda, Kadirli kırsalındaki yaşlı bireylerin çok boyutlu sorunlarının olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlılık, Kırsal Yaşlılık, Tarımsal Faaliyet, Yaşam Kalitesi, Kadirli.

ABSTRACT

Today, with the change in living conditions depending on scientific and technological developments, the life expectancy of people in the World and Turkey has increased, and the elderly population has increased numerically and proportionally. In the process of Demographic Transformation, a rapid urbanization process has entered our country as a result of migration from rural to urban, and these population movements have changed the role and status of elderly people living in rural or urban areas while changing family structure. However, there are almost no studies on rural aging, especially in terms of agricultural activities. For this reason, the study, in the Kadirli district example, it is aimed to reveal the current situation and problems focused on the physical, environmental, health, and life quality status of the elderly condensed in rural areas, also to reveal the situation of their agricultural activities. The research data were compiled using quantitative and qualitative data collection techniques and individual interviews were conducted with a total of 700 people aged 65 and over. As a result of the research, it has been determined that elderly individuals in the rural areas of Kadirli have multidimensional problems.

Keywords: Old Age, Rural Aging, Agricultural Activity, Quality of Life, Kadirli.

1. GİRİŞ

21. yüzyılda öne çıkan en önemli demografik olgulardan biri, toplumların yaşlanmasıdır. Endüstrileşme sürecinin başlamasıyla teknolojik gelişmelere bağlı olarak yaşam ve sağlık koşullarının iyileştirilmesi; yaşam süresinin uzamasında, doğum oranlarının azalmasında etkili olmuş ve yaşlı nüfusta artış meydana gelmiştir. Bu da toplumsal yaşamda birtakım değişim ve dönüşümlere yol açarak toplumsal yaşlanma veya Demografik Dönüşüm olarak tanımlanan yeni bir sürecin başlamasına neden olmuştur. Nüfusun yaşlanması, sağlıktan sosyal güvenliğe, çevresel konulardan eğitim ve istihdama, sosyo-kültürel faaliyetlerden aile hayatına kadar bütün toplumsal alanlarda etkili olmaktadır. Bireysel, sosyal, kültürel ve ekonomik faktörler; yaşlılığa farklı anlamların yüklenmesine yol açmakta ve yaşlılık olgusu bu faktörler çerçevesinde anlamlandırılmakta ve tanımlanmaktadır (İçli, 2008; Kurt, 2008).

Nüfusun yaşlanması, bir nüfusun yaş yapısının değişerek o nüfustaki çocukların ve gençlerin payının azalması ve yaşlı insanların payının göreceli olarak artmasıdır. Bu artış, yaşlanma ve yaşlılığın

¹Bu makale, Çukurova Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Birimi (Proje No: 12809) tarafından desteklenen, “Kırsal Alanda Yaşlılık: Osmaniye İli Kadirli İlçesi Örneği” isimli doktora tezinin özetidir.

biyolojik, sosyolojik, tarihsel, kültürel, ekonomik ve çevresel bütün yönlerini bilimsel yöntemlerle inceleyen Gerontoloji (yaşlanma bilimi) biliminin önem kazanmasında da etkili olmuştur (Tufan, 2016). Diğer yandan, ülkemizde kırsal nüfus hızla azalmakta ve kırsal alanda genellikle yaşlı nüfus yaşamaktadır. Türkiye, özellikle 1950'lerden sonra kırsal alanlardan merkezlere göç sonucu hızlı bir kentleşme sürecine girmiş ve bu durum hem aile yapısını etkilerken hem de kır veya kentte hane içindeki yaşlı bireyin rol ve statüsünü yeniden yapılandırmıştır (Güler ve ark., 2015). Bu yüzden, kırsal alanda yaşayan yaşlı nüfusun fiziksel çevre, sağlık ve yaşam kalitesi odaklı mevcut durumlarının ve sorunlarının yanı sıra tarımsal faaliyetler açısından da durumlarının saptanması, sorunlarının araştırılması ve çözüm önerilerinin sunulması gerekmektedir. Ancak kırsal yaşlılığı, özellikle tarımsal faaliyetler açısından konu alan çalışmalar, yok denecek kadar azdır. Oysaki kırsal kesimde yaşayan yaşlı nüfus, özellikle erken yaşlılık sürecinde olanlar, halen tarımsal üretim faaliyetinde bulunmaya devam etmektedir. Bu nedenle çalışmada, Kadirli ilçesi köyleri örneğinde; kırsal alanda yaşayan yaşlıların fiziksel çevre, sağlık ve yaşam kalitesi odaklı mevcut durumları ve sorunlarının yanı sıra tarımsal faaliyetler açısından da mevcut durumlarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

2. MATERYAL VE METOT

2.1. Materyal

Araştırmanın ana materyalini, Kadirli ilçesinin 10 köyünde yaşayan 65 yaş ve üzeri bireylerle yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen birincil veriler oluşturmaktadır. Ayrıca, köylerin yapısal özelliklerini belirlemek üzere muhtarlarla görüşmeler yapılmış ve köy genel bilgi formu ile köyler hakkında da veri toplanmıştır. Araştırma materyali, önceki çalışmalar ve çeşitli literatürden yararlanılarak genişletilmiştir.

2.2. Metot

2.2.1. Örnek Köylerin Belirlenmesi

Kadirli ilçesine bağlı 60 köyün 2021 yılındaki ortalama nüfusu 483 kişi olup ortalamanın altında nüfusa sahip köylerin oranı, %58,3'tür. Araştırmada Kadirli ilçesine bağlı 60 köyden, nüfus yoğunluğu ve coğrafi dağılımın da dikkate alındığı toplam 10 köy (7'si ova, 3'ü orman köyü), gayeli örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Nüfusu ortalamanın altında kalan 35 köyden 6'sı (2'si orman köyü), nüfusu ortalamanın üstünde olan 25 köyden 4'ü (1'i orman köyü) farklı nüfus yoğunluklarına göre gayeli olarak belirlenmiştir. Örnek köylerin nüfusu, 60 köyün toplam nüfusunun %17,6'sını oluşturmaktadır (TÜİK,2022).

2.2.2. Görüşme Yapılacak Kişilerin Belirlenmesi

Örnek köylerdeki hanelerde yaşayan yaşlı nüfus bilgileri, muhtar ve köylerde yardımcı olan kişilerden alınmış, tam sayım yöntemiyle 65 yaş ve üzerindeki kadın ve erkeklerle bireysel görüşmelerin yapılması planlanmıştır. Buna göre araştırma alanını oluşturan 10 adet köyde yaşayan 450 kadın ve 312 erkek yaşlı ile bireysel görüşmelerin yapılması hedeflenmiştir. Diğer yandan çalışmada 65+ yaş gruplarına göre 65-74, 75-84 ve 85 üstü yaş aralığındaki kişilerle görüşmelerin yapılması planlanmıştır. Saha çalışmalarına başlandığında sorulara geçmeden önce yaşlılara çalışmanın amacı anlatılarak bilimsel bir çalışmaya katkı sağlayacakları; isim, kimlik, vd. özel bilgilerinin saklı kalacağı izah edilmiştir. Akabinde yaşlı ve ailesinin izni alınarak ve yaşlılarla gönüllülük esasına bağlı olarak görüşme yapmaya dikkat edilmiştir. Araştırmada ayrıca, köylerdeki yaşlılarla ilçe merkezinde, başka bir ifadeyle kentsel kesimde yaşayan yaşlıları karşılaştırmak için bireysel görüşmeler yapılmıştır.

2.2.3. Veri Toplama Süreci

Saha çalışmalarına başlamadan önce Çukurova Üniversitesi Rektörlüğü, Fen Bilimleri Alanında Bilimsel Araştırma ve Yayın Etik Kurulu'nun 19.03.2020-E.11907 Tarih ve Sayılı Etik Kurul Onayı alınmıştır. Etik Kurul onayı alındıktan sonra, Kadirli ilçesi Tatarlı köyünde ön anket uygulaması yapılmış ve yapılan 30 anketten hareketle soru formu, son haline göre düzenlenmiştir. COVID-19 Pandemisi nedeniyle kesintili olarak devam edilen saha çalışmalarına, 1 Temmuz 2021 tarihinde, yasakların kaldırılmasıyla tekrar başlanmış ve kasım (2021) ayında, köylerdeki görüşmeler tamamlanmıştır. Saha çalışmaları, diğer bir ifadeyle bireysel görüşmeler, yaşlıların kendi yaşam alanlarında, genellikle açık havada (bahçe, balkon, vd.) yapılmış; her bir görüşme ortalama 45 dakika sürmüştür. Saha çalışmaları tamamlandığında; ova köylerinde 415, orman köylerinde 207 olmak üzere toplam 622 kişiyle görüşülmüştür. Çalışmanın evrenini, Kadirli ilçesi kırsalında yaşayan yaşlılar oluşturmakla birlikte, ilçe merkezinde yaşayan 53'ü kadın, 25'i erkek olmak üzere toplam 78 yaşlıyla

da karşılaştırma amaçlı bireysel görüşmeler yapılmıştır. İlçe merkezindeki yaşlılarla yapılan görüşmeler ise aralık (2021) ayında gerçekleştirilmiştir.

2.2.4. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplarken daha önce alanda denenmiş ölçeklerden yararlanılmıştır. Araştırmada, yaşlıların sosyo-ekonomik ve demografik özelliklerini belirlemek amacıyla Yaşlı Nüfus Genel Bilgi Formu; toplumsal cinsiyet bağlamında Cinsiyete Dayalı İş Bölümü Ölçeği; yaşlıların genel yaşam kalitesini belirlemek amacıyla Yaşam Kalitesi Ölçeği; Yaşlılık Algısı Ölçeği, Geriatrik Depresyon Ölçeği ve Günlük Yaşam Aktivitesi Ölçeği'nden yararlanılmıştır.

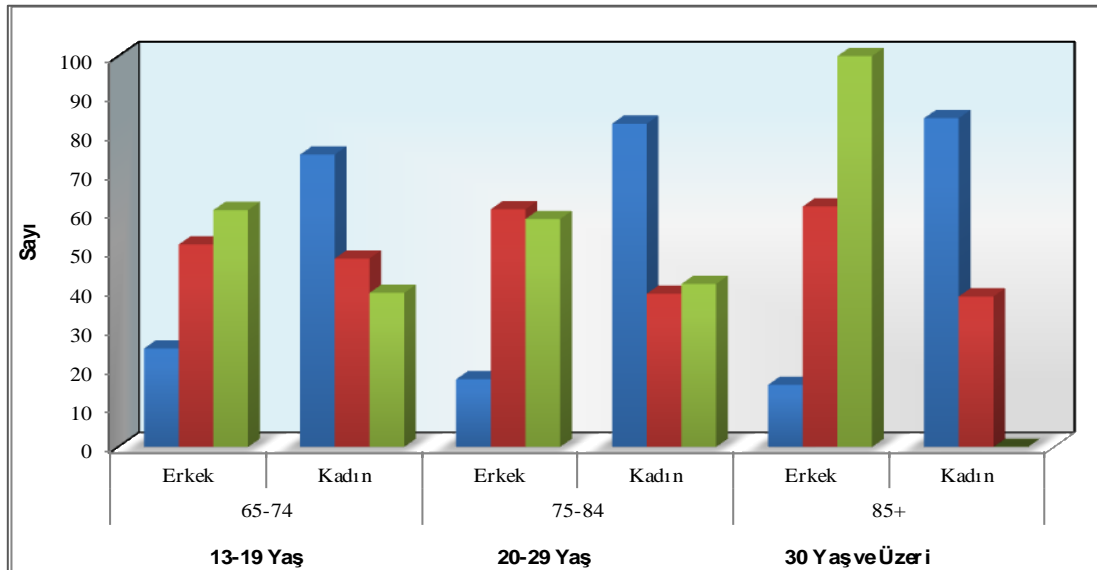
2.2.5. Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen veriler, SPSS Version 26 programına girilmiş; frekans ve ilişki arayan istatistikler kullanılarak analizlerde cinsiyet, yaş, eğitim ve ekonomik düzeye göre karşılaştırmalar yapılmıştır. Verilerin normal dağılmadığı belirlendikten sonra analizlerde; çoklu değişkenler arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla kullanılan Kruskal-Wallis ve iki grup değişken arasındaki farklılıkları belirlemek amacıyla kullanılan Mann Whitney U Testi gibi istatistik yöntemlerinden yararlanılmıştır. Diğer yandan, çoklu karşılaştırmalarda, varyansların homojen dağılmadığı durumlarda kullanılan Tamhane's T2 yöntemiyle de analizler yapılmıştır. Araştırmada kabul edilen anlamlılık düzeyi ise $p < 0,05$ 'tir.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

3.1. Demografik Özellikler

Araştırma bulgularına göre görüşülen bireylerin en üst yaş sınırı, 107 ve ortalama yaş, 74 olup %60,0'ı da kadındır. Yaşlıların büyük çoğunluğunun (%59,1) doğum yeri, yaşadıkları köydür. Medeni duruma göre yaşlıların %63,6'sı evli olup evlilik kararlarında da genellikle aile büyükleri söz sahibidir. Aile biçimine göre de yaşlıların %85,3'ü çekirdek aile biçiminde yaşamını sürdürmektedir. Yaşlıların çoğunun eşleriyle akrabalık bağı bulunmazken %16,1'inin birinci derece akrabalık bağı bulunmaktadır. Yaşlılar ilk evlilik yaşına göre incelendiğinde cinsiyet ve yaş gruplarına göre evlilik yaşı farklılık göstermekle birlikte, genellikle küçük yaşta evlilikler (özellikle kadımlar) söz konusudur. Yaş grupları ve cinsiyete göre evlilik yaşı incelendiğinde 65-74 yaş grubundaki kadın yaşlıların ilk evlilik yaşının 13-19 yaş aralığı (%51,6) ve 20-29 yaş aralığında (%42,7) yoğunlaştığı anlaşılmaktadır. Aynı yaş grubundaki erkek yaşlıların evlilik yaşı da 20-29 yaş aralığında yüksek orandadır (%63,6). 75-84 yaş grubundaki kadın yaşlıların evlilik yaşı, 13-19 yaş aralığında (%66,9) yoğunlaşırken erkek yaşlıların evlenme yaşı 20-29 yaş aralığında, 65-74 yaş grubuyla artan oranda (%70,5) benzerlik göstermektedir. Yaş ilerledikçe evlenme yaşı, özellikle kadınlarda, daha da düşmektedir. Dolayısıyla 85+ yaş grubundaki kadın yaşlıların evlilik yaşı, 13-19 yaş aralığında oransal olarak daha da yüksek (%78,7) bulunmuştur (Şekil 1). Araştırmada, cinsiyet ile ilk evlilik yaşı arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek üzere Mann-Whitney U Analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre cinsiyet ve ilk evlilik yaşı arasında anlamlı bir farklılık ($p < 0,05$) bulunmuştur.

Şekil 1. Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre Yaşlıların İlk Evlilik Yaşı

Yaşlıların birlikte yaşadığı kişiler %48,3 oranında eşleri olup ileriki yaşamlarında da birlikte yaşamak istedikleri kişi, yüksek oranda eştir. Eğitim düzeyi bakımından kadın yaşlıların çoğu (%43,1) okur-yazar değildir. Erkek yaşlıların %7,5'i okur-yazar olmayıp sadece okur-yazar olan erkek yaşlı oranı da %12,5'tir. Diğer eğitim düzeylerinde de erkek yaşlı oranı, kadın yaşlı oranına göre oldukça yüksektir. Yaşlıların eğitim durumları, yaş grupları ve cinsiyete göre incelendiğinde kadın yaşlıların 65-74 yaş aralığında %29,7'sinin, 75-84 yaş aralığında %54,7'sinin, 85+ yaş aralığında ise %76,6'sının okur-yazar olmadığı belirlenmiştir. 65-74 yaş grubundaki erkek yaşlıların %5,5'inin, 75-84 yaş grubundaki erkek yaşlıların %5,7'sinin, 85+ yaş grubundaki erkek yaşlıların ise %25,9'unun okur-yazar olmadığı belirlenmiştir. Diğer eğitim düzeylerinde de özellikle 85+ yaş aralığında, kadın yaşlıların eğitim seviyesi erkek yaşlılara göre oldukça düşüktür (Çizelge 1).

Çizelge 1. Yaşlıların Demografik Özellikleri (n=700)

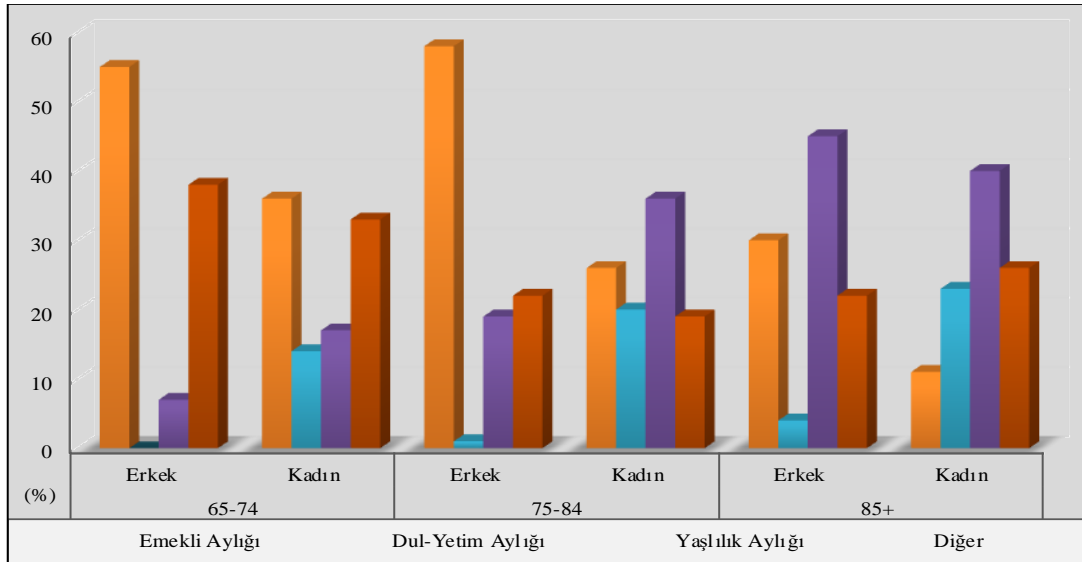
Değişkenler	Sayı	%	Değişkenler	Sayı	%
Cinsiyet			Aile Biçimi		
Kadın	420	60,0	Çekirdek Aile	597	85,3
Erkek	280	40,0	Geniş Aile	103	14,7
Yaş Aralığı			Evlilik Kararı		
65-74	401	57,3	Kendi	183	26,1
75-84	225	32,1	Aile büyükleri	501	71,6
85+	74	10,6	Bekâr	16	2,3
Doğum Yeri			Akraba Evliliği Durumu		
Kendi köyü	414	59,1	Amca Oğlu/Kızı	61	8,7
Kadirli İlçesine Bağlı Başka Köy	60	8,6	Teyze Oğlu/Kızı	34	4,9
Kadirli İlçesi	67	9,6	Halakızı, Dayıoğlu	30	4,3
Diğer Köyler	20	2,9	Dayıkızı, Halaoğlu	21	3,0
Diğer İlçeler	126	18,0	Kök Akriba	27	3,9
Osmaniye veya Diğer İller	12	1,7	Yok	511	73,0
Yurtdışı	1	0,1	Bekâr	16	2,3
Medeni Durum			Meslek		
Evli	445	63,6	Ev Hanımı	384	54,9
Bekâr	16	2,3	Çiftçi	72	10,3
Eşi Vefat Etmış	229	32,7	Mevsimlik Tarım İşçisi	12	1,7
Boşanmış	10	1,4	Serbest Meslek Sahibi	9	1,3
Eğitim Durumu			Birlikte Yaşanan Kişiler		
Okur-yazar Değil	202	28,9	Eş	324	46,3
Okur-yazar	110	15,7	Eş ve Bekâr Çocuklar	73	10,4
İlköğretim	272	38,9	Eş ve Evli Çocuklar	45	6,4
Ortaöğretim	37	5,3	Bekâr Çocuklar	38	5,4
Lise	36	5,1	Evli Çocuklar	58	8,3
Üniversite	43	6,1	Yakın Aile Üyeleri	29	4,1
Köyde/ İlçede Yaşanan Süre			Yalnız	130	18,6
Doğdu Doğalı	437	62,4	Diğer Kişiler (Bakıcı, vd.)	3	0,4
5-10 yıl	19	2,7	Birlikte Yaşamak İstenen Kişiler		
11-20 yıl	24	3,4	Eş	503	71,9
21-30 yıl	25	3,6	Çocuk ve torunlar	88	12,6
31-40 yıl	28	4,0	Yakın Aile Üyeleri	109	15,6
41-50 yıl	86	12,3			
51 yıl ve üzeri	81	11,6			

Araştırma bulgularından, eğitim bileşeni bakımından kadın yaşlıların daha dezavantajlı olduğu anlaşılmaktadır. Araştırmada, yaşlıların yaş grupları ve eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını belirlemek amacıyla çoklu karşılaştırma (Tamhane's T2 Analizi) yapılmış ve analiz sonuçlarına göre eğitim düzeyi ile tüm yaş grupları arasında anlamlı farklılık ($p<0,05$) bulunmuştur (Çizelge 2).

Çizelge 2. Yaş Gruplarına Göre Yaşlıların Eğitim Düzeyinin Tamhane's T2 Analizi

Tamhane's T2							
Bağımlı Değişken	(I)	(J)	Fark (I-J)	Std. Hata	Sig.	Güven Aralığı %95	
						Alt Sınır	Üst Sınır
Eğitim Düzeyi	1) 65-74	2	.530*	.117	.000	.25	.81
		3	1.246*	.124	.000	.94	1.55
	2) 75-84	1	-.530*	.117	.000	-.81	-.25
		3	.716*	.141	.000	.38	1.06
	3) 85+	1	-1.246*	.124	.000	-1.55	-.94
		2	-.716*	.141	.000	-1.06	-.38

Ekonomik özelliklerine göre araştırma kapsamındaki yaşlıların temel geçim kaynağı, büyük oranda (%70,9) tarım dışı gelirlerdir. Yaşlıların sadece %4,0'ının temel geçim kaynağı, tarımsal üretimden elde ettikleri gelire dayanmaktadır. Yaşlıların geçimini sağlama durumları yaş gruplarına göre incelendiğinde geçim kaynakları bakımından yaş grupları arasında (özellikle ileri yaşlarda) önemli farklılık bulunmaktadır. Geçimini sağlama durumuna göre 65-74 yaş grubundaki yaşlıların %65,5'i emekli aylığı, %45,3'ü dul-yetim aylığı, %35,1'i yaşlılık aylığı ve %70,7'si de diğer gelir kaynaklarıyla geçmektedir. 75-84 yaş grubundaki yaşlıların %30,1'i emekli aylığı, %42,2'si dul-yetim aylığı, %43,9'u yaşlılık aylığı ve %20,7'si de diğer gelir kaynaklarıyla geçimini sağlamaktadır. 85+ yaş grubundaki yaşlıların sadece %4,4'ü emekli aylığı, %12,5'i dul-yetim aylığı, %20,9'u yaşlılık aylığı, %8,6'sı da diğer gelirlerle geçmektedir (Şekil 2).

Şekil 2. Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Yaşlıların Geçimini Sağlama Durumu

Diğer yandan, ilçe merkezindeki yaşlıların %79,5'inin; ova köylerindeki yaşlıların %77,8'inin; orman köylerindeki yaşlıların %71,0'ının tanısı konmuş kronik sağlık sorunu bulunduğu belirlenmiştir. Yaşlıların %24,3'ü Endokrin-Metabolizma Hastalıkları (Diyabet, Guatr, Tiroit Nodülleri, Obezite, vd.), %19,0'ı Dolaşım Sistemi Hastalıkları (Koroner Arter Bypass Greft Ameliyatı, Kalp Kapağı Rahatsızlığı, Damar İltihabı, vd.), %5,9'u Omurga Sistemi Hastalıkları (Bel veya Boyun Fıtığı, Omurga Kireçlenmesi, vd.), %5,3'ü Solunum Sistemi Hastalıkları (Akciğer Hastalıkları, KOAH, Astım, Kronik Bronşit, vd.), %4,7'si Kulak-Burun-Boğaz Hastalıkları (Yaşa Bağlı İşitme Kaybı, Orta Kulak Enfeksiyonu, Vertigo, vd.), %16,9'u da Diğer Hastalıklarla (Akciğer/ Meme/ Kolon/ Prostat/ Mide/ Pankreas Kanseri, Depresyon, Kalın Bağırsak Sarkması, Mide Ülseri, Eklem Hastalıkları, Epilepsi, Parkinson, Demans, Alzheimer, Felç, vd.) mücadele etmektedir. Araştırmada, yaşlıların cinsiyetleriyle hastalıkları arasında anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığını belirlemek üzere Ki-Kare analizi yapılmış ve analize göre değişkenler arasındaki fark, istatistiksel bakımdan anlamlı bulunmuştur ($p < 0,05$, $df=3$, Chi-Square=10,246).

Yaşlılar, sosyal güvenceye sahip olma durumlarına göre de incelenmiş ve ilçe merkezindeki yaşlıların %94,9'unun, köylerdeki yaşlıların %95,7'sinin bir sosyal güvenceye sahip olduğu belirlenmiştir. Yaşlıların sahip oldukları sosyal güvencenin kurumlara dağılımı ise %46,8 BAĞ-KUR, %30,6 Yeşil Kart, %12,3 SSK, %10,0 Emekli Sandığı olarak belirlenmiştir. Sosyal güvenceye sahip olma durumu,

yaş grupları ve cinsiyete göre incelendiğinde 65-74 yaş aralığındaki kadın yaşlıların %44,7'sinin BAĞ-KUR, %28,3'ünün Yeşil Kart, %16,8'inin SSK ve %9,7'sinin de Emekli Sandığından yararlandıkları anlaşılmaktadır. Köylerde yaşayan 85+ yaş grubundaki (ova köylerindeki erkeklerin %53,8'i, kadınların %59,1'i ve orman köylerindeki erkeklerin %66,7'si, kadınların %58,3'ü) yaşlıların çoğunun yararlandıkları sosyal güvence ise Yeşil Karttır.

Araştırmada yaşlıların bireysel özellikleri; ehliyet sahipliği, teknoloji kullanımları, ilgi alanları, sorun ve düşünceleri bakımından incelenmiştir. Ehliyet sahibi yaşlıların oranı %30,7 olup cinsiyete göre ehliyet sahibi olanların %68,2'si erkek; %5,7'si kadındır. İnterneti olan yaşlıların oranı %11,7 (%12,1'i erkek, %11,4'ü kadın); bilgisayar kullanan yaşlıların oranı ise %6,0'dır (%6,8'i erkek, %5,5'i kadın). Yaşlıların %88,1'i cep telefonu kullanırken %1,1'i sabit telefon kullanmaktadır. Cinsiyete göre cep telefonu kullanan yaşlıların %92,5'i erkek, %85,2'si kadındır. Araştırmada, yaşlıların ehliyet sahipliği ve teknoloji kullanım durumları yerleşim yerlerine göre ikili olarak karşılaştırılmış; ilçe merkeziyle ova ve orman köylerindeki yaşlılar arasında anlamlı farklılık ($p < 0,05$) olduğu belirlenmiştir. Araştırmada yaşlıların sorunlarıyla ilgili düşünceleri de belirlenmiştir. Buna göre hiçbir sorunu olmadığını düşünen yaşlıların oranı %20,1'dir. Kişiyeye göre önem bakımından farklılık gösteren ve sorunu olan yaşlıların oranı ise %79,9'dur. Yaşlıların %37,0'ının en önemli sorunu, geçim sıkıntısı iken %35,3'ünün en önemli sorunu, sağlık sorunudur (kendisi, eşi veya yakınları). En önemli sorununu yalnızlık, yakınlarının vefatı, okur-yazar olmamak, gelecek kaygısı olarak belirten yaşlıların oranı ise %7,6'dır.

3.2. Ölçeklerle İlgili Bulgular

3.2.1. Cinsiyete Dayalı İş Bölümü Ölçeği

Köylerde yaşayan yaşlıların karar süreçlerine katılımı, kadın ve erkeğin en önemli görevi, tarımsal faaliyetlerde iş bölümü ve mirasın nasıl dağılacığı konularındaki düşünceleri, ova ve orman köyleri ayırımına göre incelenmiş ve analizler yapılmıştır. Ova ve orman köylerinde karar süreçlerinde etkili kişinin büyük oranda (%54,5 ova; %59,4 orman) erkek olduğu belirlenmiştir. Ova köylerindeki kadın yaşlıların %13,3'ü; orman köylerindeki kadın yaşlıların %7,7'si karar süreçlerinde söz sahibidir. Ova köylerindeki yaşlıların %31,1'i; orman köylerindeki yaşlıların %32,9'u karar süreçlerine çocuklarını da dahil ederek ailece (müşterek) karar verdiklerini belirtmişlerdir. Köylerdeki yaşlıların iş bölümü konusundaki görüşlerine göre kadının en önemli görevi, büyük oranda (%83,6 ova; %79,2 orman) ev işlerini yapmaktır. İş bölümüne göre evin geçimini sağlama görevi de yüksek oranda (%82,4 ova; %79,2 orman) erkeğe aittir. Ailede tüm işlerin ortaklaşa yapılması gerektiğini belirten yaşlıların oranı ise ova köylerinde %15,2; orman köylerinde %20,8'dir. Tarımsal faaliyetlerde iş bölümü konusundaki görüşlerine göre de kadınların tarlada çalışmasına karşı olanların ve tarımsal faaliyetlerin hepsinin erkeğe ait olduğunu belirtenlerin oranı, ova köylerinde %31,3; orman köylerinde %26,1'dir. Kadın ve erkeğin tarlada müşterek çalışması gerektiğini belirtenlerin oranı ise ova köylerinde %57,9; orman köylerinde %73,9'dur. Çapa, hasat, ot yolma gibi işlerin kadına; budama, sulama, pazarlama, ilaçlama, gübreleme, vd. işlerin erkeğe ait olduğunu belirten yaşlıların oranı, ova köylerinde %10,8 olup orman köylerinde bu konuda fikir belirtilmemiştir. Köylerdeki yaşlıların mirasın dağılımı konusundaki düşüncelerine göre ova köylerindeki yaşlıların %86,1'i; orman köylerindeki yaşlıların tamamı, mirasın kız ve erkek çocuklarına eşit dağıtılması gerektiğini düşünmektedir. Ova köylerindeki yaşlıların %5,3'ü kız çocukların 1, erkek çocukların 2 pay almasını; %8,4'ü ise kız çocuklarına miras verilmemesini düşünmektedir. Köylerdeki yaşlılara, yaşadıkları köyde aile içi şiddet olup olmadığı sorulmuş ve yüksek oranda (%98,4 ova; %100 orman) köylerinde aile içi şiddet yaşanmadığı cevabı alınmıştır.

3.2.2. Yaşlılık Algısı Ölçeği

Araştırmada yaşlıların kendilerini ve yaşlılığı nasıl algıladığını belirlemek amacıyla açık uçlu ve çoktan seçmeli soruların yanı sıra 5'li Likert tipi ölçekten de yararlanılmıştır. Yaşlılık Denince Akla Gelen İlk Şey, Yaşlı Kime Denir, Yaşlılık Kavramının Tanımı, Gençlerin Yaşlılık Algıları, Kendini Nasıl Gördüğü, vd. sorular; yaşlıların kendi düşüncelerini dile getirdikleri açık uçlu sorulardır. Yaşlıların yaşlılık denince akla gelen ilk şey, sorusuyla ilgili olumlu düşünceleri şöyledir: "bilgelik"; "tecrübenin doruğa ulaştığı dönem, yaşanmışlık"; "geçmişteki hataların düzeltildiği olgunluk dönemi"; "yaşanması gereken doğal süreç"; "sorumlulukların azaldığı, huzura erişilen ve ibadete zaman ayrılabilen dönem.". Yaşlı kime denir? sorusuna da yaşlıların olumlu ve olumsuz cevapları; tecrübeli, bilgili, güçsüz, hayattan elini ayağını çekmiş, yolun sonuna gelmiş, ölüme yakın/kişi, vd. olarak

belirlenmiştir. Diğer yandan yaşlıların bazıları da kronolojik yaşla yaşlıyı tanımlamıştır. Yaşlıların yaşlılık kavramının tanımıyla ilgili olumlu ve olumsuz düşünceleri de “mutluluk ve huzurun yaşandığı dönem”; “doğanın kanunu, yaşanması gereken süreç”; “muhtaç, hasta, güçsüz olunan dönem”; “başkasına bağımlı ve güçsüz olunan dönem” olarak belirlenmiştir. Köylerde yaşayan yaşlılara (622 kişi) sorulan “Yaşlılık kavramının tanımı” sorusuna alınan cevaplara göre yapılan ikili analizlerde, cinsiyet ve sağlık sorunu değişkenlerine göre anlamlı farklılık ($p<0,05$) bulunmaktadır. Anlamlı farklılık bulunan değişkenlerin sıra ortalaması incelendiğinde kadınların (322.40) erkeklere ve sağlık sorunu olanların (331.59) olmayanlara göre görüşlerinin farklılık gösterdiği anlaşılmaktadır. Çoklu analizlerde ise yaş grupları, eğitim düzeyi, ilk evlilik yaşı ve geçim kaynağı değişkenlerine göre anlamlı farklılık ($p<0,05$) bulunurken medeni durum değişkenine göre anlamlı farklılık ($p>0,05$) bulunmamaktadır (Çizelge 3). Araştırmada ayrıca, yaşlılık kavramının tanımıyla ilgili yaş grupları arasında farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla Tamhane’s T2 analizi yapılmıştır. Analiz sonuçlarına göre 65-74 ve 85+ yaş grubu arasında anlamlı farklılık ($p<0,05$) bulunurken diğer yaş grupları arasında anlamlı farklılık ($p>0,05$) bulunmamaktadır. Araştırmada ayrıca, yaşlılara gençlerin yaşlılık algıları ile düşünceleri de sorulmuştur. Yaşlıların bu konuyla ilgili bakış açıları genellikle olumludur. Örneğin, yaşlıların bazıları; gençlerin yaşlılık algılarını olumlu veya olumsuz olarak genellemenin yanlış olduğunu, ilişkilerin karşılıklı olduğunu ve yetiştirilme tarzına bağlı olarak farklılık gösterdiğini, dolayısıyla kişiden kişiye değiştiğini dile getirmişlerdir.

Çizelge 3. Yaşlılık Kavramı Tanımının Farklılık Analizi (n=622)

Değişkenler	Gruplar	N	Sıra Ortalaması	Analiz Yöntemi			
				Mann-Whitney U	Wilcoxon W	Z	p
Cinsiyet	Kadın	367	322.40	42.791.500	75.431.500	-2.428	.015
	Erkek	255	295.81				
	Toplam	622					
Yaşanan Yer	Ova Köyleri	415	312.81	42.408.500	63.936.500	-.345	.730
	Orman Köyleri	207	308.87				
	Toplam	622					
Sağlık Sorunu	Var	470	331.59	26.276.000	37.904.000	-6.560	.000
	Yok	152	249.37				
	Toplam	622					
				Kruskal-Wallis H	df	p	
Yaş Grupları	65-74	359	297.54	11.020	2	.004	
	75-84	198	324.10				
	85+	65	350.22				
	Toplam	622					
Eğitim Düzeyi	Okur-Yazar Değil	199	360.37	42.852	5	.000	
	Okur-Yazar	106	297.55				
	İlkokul	252	292.24				
	Ortaokul	37	254.01				
	Lise	19	257.55				
	Üniversite	9	284.83				
	Toplam	622					
Medeni Durum	Evli	400	302.20	7.623	3	.054	
	Bekar	15	305.57				
	Eşi Vefat Etmiş	198	327.24				
	Boşanmış	9	388.50				
	Toplam	622					
Evlilik Yaşı	13-19 Yaş	291	324.77	14.044	2	.001	
	20-29 Yaş	277	284.77				
	30 Yaş ve Üzeri	39	285.62				
	Toplam	607					
Emel Geçim Kaynağı	Tarım	23	293.85	11.343	3	.010	
	Tarım Dışı	438	307.55				
	Her İkisi de	115	304.67				
	Başka	46	374.98				
	Toplam	622					
Geçim Kaynağı	Emekli Aylığı	226	282.54	17.869	3	.000	
	Dul-Yetim Aylığı	64	325.33				
	Yaşlılık Aylığı	148	338.07				
	Diğer	184	320.89				
	Toplam	622					

3.2.3. Yaşam Kalitesi Ölçeği

Araştırmada ilçe merkezi ve köylerde yaşayan yaşlıların genel yaşam kalitesi ortalaması 94.54 ± 8.05 olarak bulunmuştur. Yaşam Kalitesi Ölçeği'nin alt boyutları ise fiziksel alan (günlük işlerini yapabilme kapasitesi, uyku, tıbbi tedaviye ihtiyaç duyma, bedensel hareketlilik, vd.), psikolojik alan (yaşamdan zevk alma ve yaşamın anlamı, bedensel görünüşü kabullenme, dikkatini toplama düzeyi, vd.), çevresel alan (fiziksel çevre memnuniyeti, güvenlik, ulaşım ve sağlık hizmetlerinden memnuniyet, ihtiyaçlarını karşılama düzeyi, vd.) ve sosyal alan (akraba, komşu, vd kişilerle ilişkiler; vd.) olmak üzere 4 kategoriye ayrılmıştır. Buna göre araştırmaya dahil olan tüm yaşlıların fiziksel alan ortalaması, 29.54 ± 3.89 ; psikolojik alan ortalaması, 22.78 ± 2.35 ; çevresel alan ortalaması, 30.43 ± 2.24 ve sosyal alan ortalaması, 16.13 ± 1.23 olarak belirlenmiştir. Alan ortalamalarına göre yaşlıların çevresel alan ortalamasının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu da yaşlıların yaşadıkları ortamdan hoşnut olduklarına işaret etmektedir. Güler ve arkadaşlarının (2015) yaşlılık çalışmasında da genel yaşam kalitesi ve alt boyutlarının ortalamaları, bu araştırmayla benzerlik göstermektedir. Onların araştırma bulgularına göre de genel yaşam kalitesi ortalaması, 81.76 ± 9.97 ve ölçeğin alt bileşenlerinden fiziksel alan ortalaması, 22.27 ± 3.29 ; psikolojik alan ortalaması, 19.72 ± 3.36 ; sosyal alan ortalaması, 10.36 ± 2.26 ve çevresel alan ortalaması, 29.40 ± 4.54 olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla bu çalışmada da yaşlıların ölçek puanlarının en düşük ortalaması sosyal alanda, en yüksek ortalaması ise çevresel alanda bulunmuştur (Güler ve ark., 2015).

3.2.4. Depresyon Ölçeği

Araştırmada yaşlıların ölçekteki sorulara verdikleri “evet ve hayır” cevapları, ilçe merkezi-köyler ($n=700$) ve ova-orman köylerine ($n=622$) göre incelenmiştir. Buna göre tüm yaşlıların %96,9'u “Genel olarak hayatınızdan memnun musunuz?” sorusuna “evet” cevabı verirken %53,9'u “Gelecekte ümitli misiniz?” sorusuna “hayır” cevabı vermiştir. Yaşlıların %82,6'sı gelecekle ilgili kaygılı olduğunu belirtmiştir. Yaşlıların %72,3'ü küçük şeylere canının sıkıldığını; %88,4'ü de hayatın artık heyecan vermediğini dile getirmiştir. Yaşlıların %70,9'u dışarı çıkıp bir şeyler yapmaktansa evde kalmayı tercih ettiğini; %74,3'ü de birçok kişiye göre daha unutkan olduğunu belirtmiştir. Diğer yandan yaşlıların %94,7'si kolayca karar verebilmekte; %93,3'ü eskisi kadar iyi düşünebilmekte ve %90,6'sı da dikkatini toplamakta zorluk yaşamamaktadır. Ayrıca, yaşlıların çoğu (%98,1) kendini değersiz bulmamaktadır. Araştırmadaki yaşlıların %82,4'ünde (%87,1'erkek, %79,3'ü kadın) depresyon sorunu bulunmamakta; %8,4'ünün (%5,0'ı erkek, %10,7'si kadın) olası depresyon düzeyinde sorunu, %9,1'inin ((%7,9'u erkek, %10,0'ı kadın) de kesin depresyon düzeyinde sorunu bulunmaktadır. Yaşlıların depresyon düzeyleri, cinsiyet ve yaş gruplarına göre incelendiğinde 65-74 yaş grubundaki yaşlıların %93,5'inin (%97,6'sı erkek, %90,7'si kadın) depresyon sorunu yaşamadıkları anlaşılmaktadır. Aynı yaş grubunda, depresyon sorunu yaşayan erkek yaşlılar %1,8 oranındayken kadın yaşlılar %3,4 oranındadır. Araştırma bulgularına göre 65-74 yaş grubundaki yaşlıların %3,7'si (%0,6'sı erkek, %5,9'u kadın) de olası depresyon düzeyinde sorun yaşamaktadır. 75-84 yaş grubundaki yaşlıların %75,1'i (%79,6'sı erkek, %72,3'ü kadın) depresyon sorunu yaşamazken %11,6'sı (%10,2'si erkek, %12,4'ü kadın) kesin depresyon yaşamaktadır. Bu yaş grubundaki yaşlıların %13,3'ü (%10,2'si erkek, %15,3'ü kadın) de olası depresyon düzeyinde sorun yaşamaktadır. 85+ yaş grubundaki yaşlıların %44,6'sı (%48,2'si erkek, %42,6'sı kadın) depresyon sorunu yaşamamaktadır. Bu yaş grubundaki yaşlıların %18,9'u (%14,8'i erkek, %21,3'ü kadın) olası depresyon düzeyinde; %36,5'i (%37,0'ı erkek, %36,2'si kadın) de kesin depresyon düzeyinde sorun yaşamaktadır. Araştırma bulgularından, kesin depresyon oranının yaş ilerledikçe giderek yükseldiği ve genellikle kadın yaşlıların (yaş gruplarına göre oransal olarak değişmekle birlikte) kesin depresyon oranının daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır.

3.2.5. Günlük Yaşam Aktivitesi Ölçeği

Araştırmada, yaşlıların günlük yaşam aktivitesi ve bağımsızlık derecesini belirlemek amacıyla Günlük Yaşam Aktivitesi Ölçeği'nden (Barthel) yararlanılmıştır. Ölçeğin parametreleri; beslenme, banyo yapma, öz bakım, tuvalete gitme, giyinme, düzgün düzeyde yürüme, merdiven kullanma ve yataktan kalkma gibi aktivitelerdir. Araştırmada, yaşlıların %73,1'i (%87,5'i erkek, %63,6'sı kadın) tam bağımsız; %23,3'ü (%9,3'ü erkek, %32,6'sı kadın) orta derecede bağımlı olup biri kadın, diğeri erkek olmak üzere toplam 2 kişi de tam bağımlı olarak belirlenmiştir. Yaşlıların bağımlılık düzeyi cinsiyet ve yaş gruplarına göre incelendiğinde 65-74 yaş grubundaki yaşlıların %89,8'inin (%98,2'si erkek, %83,9'u kadın) tam bağımsız; %9,7'sinin (%1,8'i erkek, %15,3'ü kadın) orta derecede bağımlı ve 2 kadın yaşlının da yarı bağımlı olduğu anlaşılmaktadır. 75-84 yaş grubundaki yaşlıların %59,1'i

(%83,0'ı erkek, %43,8'i kadın) tam bağımsız; %36,9'u (%12,5'i erkek, %52,6'sı kadın) orta derecede bağımlı ve %4'ü de yarı bağımlıdır. 85+ yaş grubundaki yaşlıların %25,7'si (%37,1'i erkek, %19,1'i kadın) tam bağımsız; %55,4'ü (%44,4'ü erkek, %61,7'si kadın) orta derecede bağımlı ve %16,2'si de yarı bağımlıdır (Çizelge 4). Verilere göre ileri yaş grubundaki yaşlıların çoğunun (%71,6) günlük yaşamlarında yardıma ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Çizelge 4. Yaşlıların Yaş Grupları ve Cinsiyete Göre Bağımlılık Düzeyi

YAŞ GRUPLARI	CİNSİYET		Tam Bağımlı	Yarı Bağımlı	Orta Derecede Bağımlı	Tam Bağımsız	Toplam
65-74	Erkek	Sayı	0	0	3	162	165
		%	0,0	0,0	1,8	98,2	100,0
	Kadın	Sayı	0	2	36	198	236
		%	0,0	0,8	15,3	83,9	100,0
	Toplam	Sayı	0	2	39	360	401
		%	0,0	0,5	9,7	89,8	100,0
75-84	Erkek	Sayı	0	4	11	73	88
		%	0,0	4,5	12,5	83,0	100,0
	Kadın	Sayı	0	5	72	60	137
		%	0,0	3,6	52,6	43,8	100,0
	Toplam	Sayı	0	9	83	133	225
		%	0,0	4,0	36,9	59,1	100,0
85+	Erkek	Sayı	1	4	12	10	27
		%	3,7	14,8	44,4	37,1	100,0
	Kadın	Sayı	1	8	29	9	47
		%	2,1	17,0	61,7	19,1	100,0
	Toplam	Sayı	2	12	41	19	74
		%	2,7	16,2	55,4	25,7	100,0
TOPLAM	Erkek	Sayı	1	8	26	245	280
		%	0,4	2,9	9,3	87,5	100,0
	Kadın	Sayı	1	15	137	267	420
		%	0,2	3,6	32,6	63,6	100,0
	Toplam	Sayı	2	23	163	512	700
		%	0,3	3,3	23,3	73,1	100,0

4. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmaya dahil olan tüm yaşlıların %60,0'ı kadındır. Araştırmada yaş gruplarına göre yaşlıların 65-74 yaş aralığında yoğunlaştığı (%57,3) da belirlenmiştir. Araştırma bulgularına göre eğitim bileşeni bakımından, köylerdeki yaşlı kadınların (özellikle ileri yaşlardaki) erkek yaşlılara göre daha dezavantajlı olduğu söylenebilir. Köylerdeki yaşlılar, genellikle Emekli Sandığı, BAĞ-KUR (özellikle çiftçi), SSK gibi kurumlardan aldıkları emekli aylığı ile geçimlerini sağlamaktadır. Araştırma bulgularına göre ilçe merkezi-köyler arasında ve ova-orman köylerinin kendi arasında gelir düzeyi bakımından önemli farklılık bulunmaktadır. Ayrıca, yaşlıların geçimini sağlama durumlarına göre hem ova hem orman köylerinde yaşlılık aylığıyla geçinenlerin büyük oranda kadın yaşlılar olduğu belirlenmiştir. Yaşlılar sağlık sorununa göre incelendiğinde ilçe merkezindeki yaşlıların %79,5'inin; ova köylerindeki yaşlıların %77,8'inin; orman köylerindeki yaşlıların da %71,0'ının tanısı konmuş kronik sağlık sorunu bulunmaktadır. Hem ilçe merkezi hem de köylerde, sağlık sorunu yaşayan kadın yaşlıların oranı, erkek yaşlılara göre daha yüksektir. Bulgulara göre hem erkek hem de kadın yaşlıların yüksek oranda (%40,2) üç hastalık sorunu yaşadıkları anlaşılmaktadır. Diğer yandan araştırmada, erkek yaşlıların çoğunun Dolaşım Sistemi Hastalıkları (özellikle kalp-damar hastalıkları); kadın yaşlıların çoğunun da Endokrin-Metabolizma Hastalıklarıyla (diyabet) mücadele ettikleri belirlenmiştir.

Araştırmada toplumsal cinsiyet bağlamında; karar süreçlerine katılım, kadın ve erkeğin en önemli görevi, tarımsal faaliyetlerde iş bölümü ve mirasın cinsiyete göre nasıl dağılacığı vd. konularda da yaşlıların görüşleri belirlenmiştir. Buna göre ailede karar süreçlerinde, en fazla erkek yaşlılar söz sahibidir. Diğer yandan ova köylerindeki yaşlıların %31,1'i; orman köylerindeki yaşlıların %32,9'u karar süreçlerine çocuklarını da dahil ederek ailece (müşterek) karar vermektedir. Buna göre örnek köylerde, ataerkil aile yapısı korunmakla birlikte; karar süreçlerinde çocukların da fikrinin alındığı demokratik aile yapısına dönüşümün de azımsanmayacak oranda olduğu söylenebilir. Yaşlıların cinsiyete göre iş bölümü konusundaki görüşlerine göre kadının en önemli görevinin büyük oranda ev işlerini yapmak olduğu, yani kadınlara "ev hanımı" görevinin yüklendiği anlaşılmaktadır. İş bölümüne

göre evin geçimini sağlama görevinin de erkeğe ait olduğunu belirtenlerin oranı oldukça yüksektir. Başka bir ifadeyle ailenin ekonomik yükünün erkeğin sorumluluğunda olduğu görüşü ağırlıktadır. Diğer yandan, ailede tüm işlerin ortaklaşa yapılması gerektiğini, kadın veya erkeğin görevi olarak iş bölümünün ayrılmaması gerektiğini düşünen yaşlıların oranı ise %19,4'tür.

Yaşlanma sürecindeki fizyolojik değişiklikler, kronik hastalıklar, emeklilik, ekonomik sorunlar, yakınların kaybı, rol kaybı, yalnızlık, kültürel faktörler, yaşanılan ortam, vd. faktörler; yaşlıların yaşlılığı algılama biçiminde de etkili olmaktadır. Dolayısıyla araştırmada, yaşlıların kendilerini ve yaşlılığı nasıl algıladıklarını belirlemek amacıyla sorulara verdikleri cevaplar, yaş grupları ve cinsiyete göre farklılık göstermektedir. Bulgulara göre yaşlıların yaşlılık algısı cinsiyete, yaş gruplarına, sağlık sorununa, gelir ve eğitim düzeyine, medeni duruma, ilk evlilik yaşına, vd. faktörlere göre değişme göstermektedir. Kadınların erkeklere, sağlık sorunu olanların olmayanlara, gelir ve eğitim düzeyi düşük olanın yüksek olana göre yaşlılık algısı daha olumsuzdur. Dolayısıyla araştırmada, yaşamdaki olumsuzlukların yaşlıların yaşlılık algısını da değiştirdiği belirlenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre eğitim bileşeni bakımından kadın yaşlıların daha dezavantajlı olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle 85+ yaş grubunda, kadın yaşlıların eğitim düzeyi erkek yaşlılara göre oldukça düşüktür. Çocukluk dönemlerinde, toplumda kız çocuklarının okutulmasının gereksiz olduğu düşüncesinin hâkim olması nedeniyle kadın yaşlılar, eğitim olanaklarından mahrum bırakılmıştır. Diğer yandan bireysel görüşmelerde, kadın yaşlıların çoğu eğitim eksikliğine bağlı olarak çeşitli sorunlar yaşadıklarını ve imkân olsa okuma-yazma öğrenmek istediklerini dile getirmişlerdir. Temel sorun olarak da hastaneye tek başına gidemediklerini; gitmek zorunda kaldıklarında da işlemleri yapabilmek için başkalarından yardım istemeye mecbur kaldıklarını ifade etmişlerdir. Ayrıca yaşlıların eğitim düzeyinin düşük olması, çağın gereği olan teknolojiye ilgi duymalarını ve teknolojinin sağladığı kolaylıklardan yararlanmalarını da engellemektedir. Seyyar'a göre de ortalama ömrün uzadığı bir çağda yaşlıların sürekli olarak eğitim alma hakkı, sosyal hakların bir parçasıdır. Geragoji (Yaşlı Eğitimi) modelinin yapılanmasında ve yaşlılara sunulacak eğitim programlarında; yaşlıların heterojen özellikleri, farklı ihtiyaç ve talepleri dikkate alınmalıdır. Geragojinin amacı, bilgilendirme yoluyla yaşlıların öz güvenini ve şahsi sorumluluk duygularını güçlendirmek, öz saygılarını korumalarına yönelik manevi bilinci ve kendini değerli görme hissini geliştirmektir. Her yaşta, insanın yeni bilgiye duyduğu ihtiyaç ve yeni şeyler öğrenme isteği; hem kişinin belirli bir eğitimi talep etmesini hem de bu talepleri karşılayacak etkin bir eğitim sisteminin varlığını gerektirmektedir. Dolayısıyla bir ülkenin eğitim sisteminin yaşlıların da eğitim ihtiyacını karşılayacak esnek bir yapıya sahip olması önem taşımaktadır. Bir ülkede yaşlıların eşit vatandaş olarak yaşayabilmesi, kendilerine eşit sosyal hakların verilmesi ile mümkündür (Seyyar, 2020). Dolayısıyla özellikle kırsalda yaşayan ve okuma-yazma öğrenmek isteyen yaşlılar için yerelde Belediye ve Halk Eğitim Merkezi iş birliğiyle okuma-yazma kursları açılmalı ve bunun yanı sıra teknoloji eğitimi (özellikle cep telefonu, vd. elektronik aletler) de verilerek yaşlıların günlük hayatta ihtiyaç duydukları iş ve işlemleri bağımsız olarak yapabilmelerine imkân tanınmalıdır. Ayrıca, araştırma kapsamındaki yaşlıların sağlıklı yaşlanmaya bağlılık konusunda da bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Sağlıklı beslenme, aktif ve başarılı yaşlanma, vd. konularda, yaşlılara eğitim verilerek onlarda farkındalık oluşturmak için sosyal hizmetler, halk eğitimi, vb. kurum elemanlarının yaşlılara ulaşmasına yönelik düzenlemelere ihtiyaç bulunmaktadır. Genelde ise devletin eğitim politikalarının yaşlıları da kapsamaması, başka bir ifadeyle Geragojinin alanlaştırılması ve yaşlılara yaşam boyu öğrenme fırsatlarının oluşturulması gerekmektedir. Örneğin, 2016 yılında Akdeniz Üniversitesi bünyesinde eğitime başlayan Tazelenme Üniversitesi, yaşam boyu öğrenme temelinde 60 ve üzeri yaşta bireylere, eğitim olanağı sunmaktadır.

Araştırma kapsamındaki yaşlıların çoğunu kadınlar oluşturmaktadır. Yaşlılıkla ilgili çalışmaların çoğunda ve TÜİK nüfus verilerinde de 65+ nüfusta kadın yaşlı oranı daha yüksektir. Diğer yandan, doğuştan beklenen yaşam süresine göre ülkemizde kadın yaşlıların erkek yaşlılardan ortalama 5,4 yıl uzun yaşayacakları ve yaşlılığın kadınlaştığı da düşünüldüğünde kadın yaşlılarla ilgili sosyal, ekonomik politikalara ve eğitim politikalarına ihtiyaç duyulmaktadır. Sosyal ve ekonomik alanlardaki toplumsal cinsiyet eşitsizliği, özellikle yaşlılık döneminde, kadınları daha fazla etkilemektedir. Dolayısıyla eğitim seviyesinin düşük olması, kırsalda çalışma imkanının ve emeklilik haklarının yetersizliği; buna bağlı olarak ortaya çıkan yoksulluk, kadın yaşlılarda daha yüksek orandadır. Kurt'a (2008) göre yoksul yaşlılar, gelirlerinin büyük bir bölümünü temel gıda, temel ihtiyaçlar ve sağlık harcamalarını karşılamak amacıyla kullanmak zorundadır. Bu durum da onların yetersiz beslenme, yetersiz barınma ve sağlık ihtiyaçlarını ihmal etme riski ile karşılaşmalarına neden olmaktadır.

Araştırma kapsamındaki kadın yaşlıların tamamına yakınının ev hanımı olduğu belirlenmiştir. Bu da yaşlı kadınların çoğunun kendisine ait emeklilik imkanının bulunmadığını göstermektedir.

Yaşam süresinin uzamasına bağlı olarak yaşlılık süresi de uzamakta; bu da yaşlıların sağlık sorunlarının artma riskiyle karşılaşacakları anlamına gelmektedir. Araştırmada, köylerdeki yaşlıların çoğunun tanısı konmuş en az bir hastalığının bulunduğu belirlenmiştir. Köylerde, yaşlıların bazıları kalabalık ortamda (çocukları, akrabaları, vd.) yaşamakta; ancak yalnız yaşayan yaşlılar da bulunmaktadır. Dolayısıyla yalnız ve ileri yaşlardaki yaşlıların yaşadığı köylerin çoğunda, sağlık ocağı ve toplu taşıma aracı bulunmadığı için özellikle de ulaşım problemi nedeniyle yaşlıların sağlık hizmetlerine erişimleri zorlaşmaktadır. Sağlık ocağı bulunan iki köyden birine aile hekimi ve diğer sağlık görevlileri atanmadığı için bu sağlık ocağından hizmet alınamamakta; diğer sağlık ocağında ise yazdırılan ilaçlar için ilçe merkezine gitmek zorunda kalınmaktadır. Dolayısıyla hem yaşlılar hem de diğer köy halkı, sağlık sorunları için il/ilçe merkezine gitmeye mecbur kalmaktadır. Araştırma bulgularına göre sağlık sorunu; yaşlıların yaşam kalitesini azaltmakta, yaşlılık algısını olumsuz etkilemekte, depresyon düzeyini yükseltmekte ve günlük yaşamdaki aktivitelerini olumsuz yönde etkileyerek onları bağımlı hale getirmektedir. Bu yüzden, köylere ulaştırılacak sağlık hizmetleri, özellikle yaşlılar için öncelikli hizmetler içinde yer almalıdır.

Yaşlılık ve yaşlanma konusu, disiplinler arası bir konu olarak sadece tıp bilimini ilgilendiren değil sosyolojik, psikolojik, çevresel, mimari, iktisadi ve politik yönü de olan çok boyutlu bir konudur. Bu yüzden, hızla yaşlanan ülkemizde yaşlıların çok boyutlu sorunlarına çözüm olacak hizmet modellerinin geliştirilmesi ve bu hizmetlerde görevlendirilecek nitelikli bireylerin yetiştirilmesi de önem taşımaktadır. Bu da yaşlıların daha nitelikli hizmet almasına ve gençlere istihdam olanağı sağlanmasına katkı sağlayacaktır. Bu nedenle ülkemizde birkaç üniversitede açılan Gerontoloji bölümünün diğer üniversitelere de yaygınlaştırılması ve yaşlılıkla ilgili yeni bilim dallarının (Gerontopsikiyatri, Psikogerontoloji, Tarihsel Gerontoloji, Psikogeriatry, Nörogerontoloji, Geragoji, vd.) araştırma alanlarına bağlı olarak geliştirilmesi gerekmektedir.

Köylerdeki yaşlılar, genellikle alıştıkları ortamda (çocukları, torunları, yakın aile üyeleri, vd.) yaşamayı tercih etmekte ve huzurevinde yaşamaya sıcak bakmamaktadır. İlçe merkezindeki yaşlıların bir kısmı da çocukları çalıştığı ve genellikle farklı yerlerde yaşadığı için ileriki yaşamlarında huzurevinde yaşamayı düşünmektedir. Bu durum, farklı sosyo-kültürel ve ekonomik özelliklere sahip olan yaşlılar için “*Karma Bakım Modellerinin*” oluşturulmasını gerektirmektedir.

Gelişmiş ülkelerin daha önce deneyimlediği ve önlemler aldığı yaşlılık ve yaşlanma konusu; ülkemiz için yeni fark edilen ve henüz hazır olmadığımız ve yeterli düzenlemeleri yapamadığımız bir konudur. Ülkemizde de son yıllarda önem kazanan bu konuyla ilgili çok boyutlu politikalara ihtiyaç bulunmaktadır. Bu yüzden, Türk toplumu olarak devlet ve tüm toplumun üzerine büyük görev düşmektedir. Çünkü sadece bugün için değil, önümüzdeki 1-6 yıl gibi kısa bir sürede farklı ihtiyaçlarıyla 65+ nüfusa dahil olacak yeni yaşlılar (59-64 yaş grubu) için de acilen politikaların belirlenmesi gerekmektedir.

Araştırma sonucunda Kadirli kırsalındaki yaşlı bireylerin çok boyutlu sorunlarının bulunduğu belirlenmiştir. Bu sorunların çözümüyle ilgili sosyal politikaların üretilmesi ve uygulanması için kurum, kuruluş, üniversite, özel sektör, sivil toplum örgütleri ve yerel yönetimler gibi birçok kurum/kuruluş arasındaki iş birliğinin artırılmasına ve koordinasyonuna ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca, yaşlılara yönelik hizmetlerin yakın takibi ve denetimi de önem taşımaktadır. Dolayısıyla yaşlıların geneli ile ilgili sorunların çözümüne yönelik belirlenecek politikalar ve alınacak kararlar; özelde, Kadirli kırsalındaki yaşlıları da ilgilendirmektedir.

Ülkemizde bölgeler ve bölgelerin kendi içinde de kırsal yerleşimler ekonomik, sosyo-kültürel, hizmetlere erişim, vd. faktörlere göre farklılık göstermektedir. Bu farklılıklara göre her bölgede ayrı ayrı yapılacak kırsal yaşlılık çalışmalarıyla fark edilmeyen sorunları da belirlemek mümkün olacaktır. Çünkü kırsal kesimde yaşayan ve sayıları giderek artan yaşlıların öncelikli sorun ve müdahale alanlarının incelenmesi ve yaşanan sorunlara ilişkin önerilerin geliştirilmesi oldukça önemlidir.

Ayrıca, On Birinci Kalkınma Planı’nda da önerildiği üzere ülkemizde, yaşlılık ile ilgili çalışmaların yapılacağı ve yaşlılık konusunun yönetileceği çatı kurum niteliğindeki bir “Yaşlılık Enstitüsü”nün yapılandırılması gerekmektedir. Başka bir ifadeyle yaşlılık konusunun sahiplenilmesine, ihtiyaçların belirlenmesine ve üst yetkili bir yapı içinde koordineli olarak yürütülmesine olanak veren kamu yönetiminde en üst otoriteye bağlı, özerk bir kurumun oluşturulması da önem taşımaktadır (KB, 2018).

KAYNAKÇA

- Güler, Z., Güler N. ve Özsel, D. (2015). *Huzurevi köyleri: kırsal kesimde yaşlılık*. TÜBİTAK Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Projelerini Destekleme Programı, Proje No. 113K515, Ankara.
- İçli, G. (2008). Yaşlılar ve yetişkin çocuklar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 1, 29-38.
- Kalkınma Bakanlığı [KB]. (2018). *Yaşlanma. 11. Kalkınma Planı (2019-2023)*, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara.
- Kurt, G. (2008). *Türkiye’de yaşlılık olgusuna sosyolojik bir bakış (Sivas İl Örneği)*. [Yüksek Lisans Tezi], Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sosyoloji Anabilim Dalı, Sivas.
- Seyyar, A. (2020). *Geragoji: yaşlılar ve yaşlı eğitimi*. <http://millisuur.com/geragoji-yaslilar-ve-yasli-egitimi/>
- Tufan, İ. (2016). *Antik Çağ’dan günümüze yaşlılık ve yaşlanma*. (Geliştirilmiş II. Baskı), Nobel Akademik Yayıncılık.
- Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK] (2022). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2021*. Türkiye İstatistik Kurumu Haber Bülteni, 45500. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayalı-Nüfus-Kayıt-Sistemi-Sonuçları-2021-45500&dil=1>